

Tema II. El sexenni democràtic o revolucionari.

2.1. La Revolució de 1868 (La Gloriosa) i el govern provisional (1868-70).

Els darrers governs moderats a partir de 1866 presidits per Narváez i González Bravo van desenvolupar una política molt conservadora i autoritària, actuant al marge de la constitució. Aquesta actitud governamental va provocar l'aïllament del partit moderat i de la corona. A més els progressistes i els demòcrates restaven marginats del joc polític al quedar els governs monopolitzats pels moderats. Aquesta situació de feblesa política es va veure agreujada per la desaparició de les principals figures de l'unionisme i del moderantisme (O'Donnell va morir el 1867 i Narváez el 1868).

La revolució de 1868 constitueix un fenomen complex on intervenen diversos factors. D'una banda cal tenir en compte una crisi econòmica generalitzada - provocada per una fallida bancària i empresarial, una crisi agrària que tindrà com a conseqüència carestia i des-abastament, i el greu endeutament estatal- i d'altra, la crisi del sistema polític existent, clarament corrupte, despòtic i incapaç de resoldre els problemes del país. També cal assenyalar el desprestigi i la impopularitat de la reina, que va lligar el seu destí amb al mateix règim. D'altra banda, per l'agost de 1866, a **Ostende**, i amb l'objectiu d'implantar un règim basat en el sufragi universal, arribaren a un pacte els partits demòcrata i progressista, abocats a la via insurreccional per la sistemàtica exclusió del govern a què els condemnava i l'arbitrarietat de la corona, que afavoria el monopoli del poder per part dels moderats,

El moviment revolucionari va començar el **19 de setembre de 1868** a Cadis, amb el pronunciament del almirall Topete, d'acord amb els generals **Prim** i **Serrano**. El moviment revolucionari s'estengué ràpidament per tot el litoral mediterrani; fou publicat el manifest *¡Viva la España con honra!*, que preveia la formació d'un govern provisional i l'elecció de corts constituents per sufragi universal; i des de Sevilla les tropes de Serrano avançaren cap a Madrid. L'exemple de Cadis va ser seguit per l'aixecament civil a diferents ciutats amb la formació de juntes revolucionaries. El govern i la corona es van trobar completament aïllats. Després que les tropes fidels a la reina van ser derrotades a Alcolea, el govern va dimitir i la reina Isabel II s'exiliava a França. Les juntes revolucionàries ocuparen momentàniament el buit de poder fins que el recentment constituït govern provisional posava la revolució en mans dels progressistes més moderats.

Paral·lelament al procés revolucionari s'inicià una insurrecció independentista a Cuba. Al conflicte obert, anomenat guerra dels Deu Anys (1868/1878), els patriotes cubans, dirigits per elements de la burgesia criolla, es van rebel·lar contra les autoritats espanyoles que governaven d'esquena als interessos dels cubans. La revolució espanyola del setembre del 1868 facilità les intencions dels grups nacionalistes, dirigits per Carlos Manuel **Céspedes**, que es pronunciaren el 10 d'octubre de 1868 (**Grito de Yara**) en nom d'una Cuba lliure de la dominació espanyola. Els insurgents, de majoria criolla, eren essencialment nacionalistes i

Crisi del moderantisme.

Pacte d'Ostende

"La gloriosa"

Guerra de Cuba

plantejaren el problema de l'abolició de l'esclavatge. El moviment degenerà en una guerra de guerrilles, incapaç d'aglutinar tots els cubans, però difícil de controlar per les especials característiques topogràfiques de les províncies orientals de l'illa. Les accions se succeïren durant deu anys fins que el moviment fou momentàniament sufocat pel general Martínez de Campos i fou signada la **pau de Zanjón**.

El govern provisional presidit per Serrano, amb Prim com ministre de la guerra, va convocar eleccions a Corts constituents per sufragi universal masculí. El resultat va donar la victòria als progressistes (160 escons) seguits de la Unió Liberal (80). Destacà la representació d'importants minories: la republicana (80) i la carlista (36). Les Corts aprovaren la **primera constitució democràtica** del país

Es tracta de la més radicalment liberal i democràtica de les constitucions espanyoles del segle XIX. S'hi establia la Sobirania Nacional, que quedava en mans de les Corts, i el sufragi universal, així com la llibertat de premsa, associació i reunió, la inviolabilitat del domicili i de la correspondència, i per primera vegada la llibertat de culte, tot i que l'estat es comprometia al sosteniment del culte catòlic. La constitució establí la monarquia constitucional i democràtica i la perfecta separació de poders.

Cocitució de 1869

2.2. El regnat d'Amadeus de Savoia. (1871-1873)

Una vegada aprovada la constitució de 1868 Serrano va ser nomenat regent i Prim cap de govern amb l'oposició clara de republicans i de carlins. Una de les primeres preocupacions del nou govern va ser la recerca d'un nou rei per Espanya. Una vegada descartada l'opció del retorn dels Borbons i del pretenent carlí, Prim va establir complexes negociacions entre les cancelleries estrangeres i a la fi es va imposar **Amadeu de Savoia** que va ser elegit per les Corts rei d'Espanya. El nou monarca va arribar a Espanya a finals de desembre de 1870, alhora que Prim moria assassinat i es produïen immediates dissensions en el bloc progressista-unionista-demòcrata que sustentava el nou sistema.

El regnat del nou rei, a pesar de les seves qualitats i de la seva bona voluntat, mai va resultar popular i va patir una oposició cada vegada més nombrosa. **Els carlins**, encara actius, no tardaren en prendre el camí de l'enfrontament armat defensant la causa de Carles VII; els moderats es mostraren fidels a Isabel II i al seu fill Alfons; **els republicans**, contraris a la forma monàrquica, propugnaven l'adopció de reformes polítiques, econòmiques i socials més radicals. D'altra banda l'església catòlica rebutjà al nou monarca per ser fill de **Víctor Manuel II**, unificador d'Itàlia en contra dels interessos del Papa. D'altra banda, la nova situació de llibertats democràtiques afavorí el ràpid desenvolupament del moviment obrer, algunes de les fites del qual són la fundació de la Federació de Les *Tres Classes de Vapor*, el congrés obrer de Barcelona (1870) i la constitució de la *Federació Regional Espanyola de l'Associació Internacional del Treball*.

Amadeu de Savoia

Oposició: Federalistes. Obrerisme.

A la guerra de Cuba, s'afegeix, el desembre de 1872, una **tercera guerra carlina** que duraria gairebé quatre anys i que es va estendre pel país Basc, Catalunya i el País Valencià. Finalment, les **insurreccions de caràcter federalista** de l'any 1872 van ser un altre element que va fer augmentar la inestabilitat política del règim d'Amadeu de Savoia. Privat del suport necessari i amb un munt de problemes per solucionar, Amadeus de Savoia va abdicar de la corona el febrer de 1873.

2.3. La Primera República espanyola (1873-1874)

L'abdicació d'Amadeus de Savoia va deixar el poder en mans de les Corts que varen adoptar una solució d'urgència: en comptes de convocar eleccions per unes noves corts, es van reunir conjuntament el congrés i el senat i van **proclamar, l'11 de febrer de 1873, la República**, per 258 vots contra 32. **Estanislau Figueres** va ser proclamat president d'una república que no comptava amb ampli recolzament social i naixia amb greus problemes. Igualment s'ha d'assenyalar la divisió dels republicans entre **unitaris** i **federalistes**. Els federalistes van constituir juntes revolucionàries per desplaçar l'Administració local monàrquica. A Andalusia els aixecaments amb ocupacions de terres van escampar-se i les reivindicacions que exigien el repartiment de terres van ser també freqüents. A Catalunya, els obrers federals i els internacionalistes van exigir de la nova República una orientació clarament social, i a Barcelona es va intentar fins i tot proclamar l'estat Català dins la República Federal espanyola. L'interès dels dirigents republicans de respectar la legalitat vigent es va exterioritzar en la dissolució de les juntes i en el sufocament de les revoltes populars. Així i tot es varen atendre tradicionals demandes populars com la supressió dels impostos al consum, l'eliminació de les quintes -poc després restablertes-, la reglamentació del treball infantil i l'intent d'abolir l'esclavitud.

Es perseguí el moviment obrer però no es va poder acabar amb la insurrecció carlina. Al llarg de la vida de la república el carlisme va tenir una innegable força, dominaren Guipúscoa i una gran part de Biscaia. Carles VII va entrar a Navarra i va establir la seva cort a Estella. Les partides carlines s'escamparen per nombrosos indrets de la Península.

Les corts constituents, reunides el juny de 1873, van proclamar la República federal, i **Figueres** va ser substituït pel federal benèvol **Pi i Margall**. Les corts van discutir una Constitució republicana federal. S'establí una àmplia relació de drets, així com la separació total entre l'Església i l'Estat. S'adoptà un model d'Estat descentralitzat amb l'existència de 15 estats més Cuba i Puerto Rico. Als tres poders tradicionals (legislatiu, executiu i judicial) s'afegia un quart anomenat "relacional", que tenia com a objectiu mantenir l'equilibri entre els estats de la Federació. El parlament era integrat per un Congrés i un Senat que era una cambra de representació territorial.

La constitució no es va arribar a aprovar, perquè el mes de juliol va esclatar una violenta insurrecció espontània en el llevant i Andalusia. El moviment cantonalista reunia federalistes i internacionalistes, fet qui li va donar no sol un sentit autonomista, sinó també un caràcter de revolució social. Davant l'agreujament de la situació (successos d'Alcoí) **Pi i Margall** dimití i el substituí Nicolás **Salmerón** que va ser l'encarregat de reprimir el moviment cantonalista mitjançant la força de l'exèrcit comandat per militars clarament monàrquics. L'exèrcit va aconseguir dominar la situació, llevat de Cartagena. Però amb desacord amb el restabliment de la pena de mort Salmerón presentà la dimissió. Va ser nomenat president **Castelar** (unitari) i, a partir d'aquest moment, la República va donar un clar viratge cap a la dreta.

Castelar governà autoritàriament, il·legalitzà el federalisme, va suspendre les sessions parlamentàries i donà suport als sectors conservadors i als caps militars per tal de mantenir l'ordre públic. La possibilitat de què, amb la reobertura de les Corts, els federals recuperessin la presidència forçà un cop militar el 3 de gener de 1874. **El general Pavia** entrà amb la guàrdia civil al Parlament per donar pas a la formació d'un govern presidit per **Serrano**, que va dissoldre el parlament i amb el suport de l'exèrcit i del partit alfonsí governà de manera autoritària al llarg de l'any 74.

Espanya va seguir essent oficialment una república, però en realitat hem de parlar d'una república presidencialista, amb un Govern Provisional, per decidir el futur polític del país. L'alternativa de restaurar els Borbons en el poder va anar guanyant adeptes. El cop d'Estat de Martínez Campos, el desembre de 1874, va facilitar la vinguda d'Alfons XII, fill d'Isabel II, per a ser coronat rei d'Espanya.

Grups polítics durant el Sexenni.

Unitari -ària

Relatiu o pertanyent a una forma de govern en què els poders són en mans d'un sol cos sobirà. S'oposa a *federal*.

Republicans unitaris

Liderats per Castelar, eren partidaris d'un Estat no federal, sinó centralitzat, i també mantenien posicions molt més conservadores des del punt de vista polític i social.

Federal

Partidari del moviment republicà federal.

Federals moderats o "benèvols"

Liderats per Pi i Margall, controlaven la direcció del partit i mostraven especial preocupació pel respecte a la legalitat, bo i essent contraris a les insurreccions armades i a les mobilitzacions populars reivindicatives.

Federals radicals o "intransigents"

Liderats per José María de Orense, defensaven el recurs a la via insurreccional com a mètode per proclamar la República federal. Una república que exigia com a pas previ la proclamació inicial de la independència dels diferents territoris amb una personalitat històrica diferenciada.

Alfonsins.

Partidari d'Alfons XII d'Espanya (per oposició a *carlí*).

Carlins.

Partidari de Carles Maria Isidre de Borbó o dels seus successors que han pretès la corona d'Espanya.